

SZÖRÉNYI LÁSZLÓ

„TÜKRÖCSKE. EGGY FICZKÓPOÉTA SZÁMÁRA.”

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS
(SECTIO PHILOLOGICA)

Nyelv és irodalom I. 1955.

Nyelv és irodalom II. 1956.

Irodalom I. 1958.

Irodalom II. 1959.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus I. (1960—1961). 1961.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus II. 1962.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus III. 1963.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus IV. 1964.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus V. 1965.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus VI. 1966.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus VII. 1967.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus VIII. 1968.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus IX. 1969.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus X—XI. 1971.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus XII. 1972.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus XIII. 1973.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus XIII. Supplementum I.

1973. Csukás István: Jókai és a nemzetiségek.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus XIII. Supplementum II.

1973. Даниел Якош: Вопросы содержания и формы в теории литературы Г. В. Плеханова

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus XIV. 1976.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus XV. 1977.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus XVI. 1978.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus XVII. 1981.

Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Tomus XVIII. 1981.

ISBN 963 481 224 4

HU ISSN 0324—6523 Acta Univ. A. József Nom.

HU ISSN 0586—3708 Acta Hist. Litt. Hung.

„TÜKRÖCSKE. EGY FICZKÓPOÉTA SZÁMÁRA”.

(Ungvárnémeti Tóth László kritikai fogadtatása)

Hogyan lehet az, hogy e költőnek szinte még nevét is teljes feledés borította a *Psyché* megjelenéséig. Hiába írta 1943-ban Weöres Sándor a *Diárium* című lapba kihívó című cikkét: „Egy ismeretlen nagy magyar költő, Ungvárnémeti Tóth László”¹ — a kihívás pusztába kiáltott szó maradt. A filológiai irodalom sokáig csak néhány vándorló közhelyet hurcolt cikkről cikkekre, kézikönyvről kézikönyvre. Ezeknek egy részéről Kerényi Károly mutatta ki, hogy eleve, az ő szavával élve „szörnyű akribeiátlanság” szülőttei, tévedések.² Görög tragédiájának köszönheti, hogy legalább néhány klasszikus filológus törődött vele; Ponori Thewrewk Árpád elég felületesen ismertette *Görög verseit*.³ Kerényi Károly tisztázta a *Nárcisz* és az *Athéni tragédia*, valamint a hellénisztikus idillköltészet kapcsolatait, Waldapfel Imre pedig Terhes Sámuelnek költőnk elleni támadásában fölfedezte a francia „Querelle des Anciens et des Modernes” kései visszhangját.⁴ Ezúttal meg nem értésének rejtélyéhez szeretnék néhány adalékkal hozzájárulni.

Szegény volt és alulról jött. Hitehagyott lett, hogy előbbre jussan — de katolizálása sem oldotta meg pánzsgondjait. Kötetei egy, illetve három évvel azután jelentek meg, hogy Napoleont Szent Ilonára száműzték, és a Szentszövetség öröknek ígérkező rendjével berendezkedett a kontinensen. A maradi nemesi közvélemény igazolva látta konzervatív elveit. Napoleon megbukott, tehát diadalmaskodott az „ösi virtus”. Tóth László annyira-amennyire alkalmazkodott a közízléshez, naptári szentjei közé fogadta verseiben az obligát világhódító Attilát, de minden alkalommal nyomatékosan hangsúlyozta — Berzsenyi Dániel módjára —, hogy ma már a magyar nem a harcban, hanem a tudományban vitézkedik. A harci és a tudományos dicsőség együttes alkalmazásának közhelyét a magyar költészetben talán Ányos Páltól számíthatjuk; de még ilyen hosszú előtörténet után is meglepő, hogyan kerül Tóth Lászlónál a *Magyar dicsőség* című versben együvé a hunok királya, Isten vasvesszeje — valamint a pesti egyetem és könyvtár, a polgárosodás és haladás e két műhelye, német vagy szlovák származású egész professzori karával együtt.

Van azonban egy olyan verse is, ahol allegorizáltan ugyan, de alig félreérthetően, hitet tesz Napóleon, illetve az ő személyében megtestesülni vélt haladás mellett:

Volt bére hajdan. Máriusz, a' minap
Roppant hadaknak teljes Urok, 's Fejök,
Most a szerencse, 's a' kegyetlen
Sulla dühének az áldozatja.

¹ Weöres Sándor: *Egy ismeretlen nagy magyar költő: Ungvárnémeti Tóth László (1788—1820)* *Diárium* IV. (XIII.) évf. 12. sz. 1943. dec. 271—274.

² Kerényi Károly: *Görög tragédiánk*. EPHK 1918. 42—51.

³ Ponori Thewrewk Árpád: *Egy magyar mint görög versíró*. Nyelvtudományi Közlemények 1876. 443—456.

⁴ Waldapfel Imre: „*Görög tragédiánk*” — *egykorú bírálója*. EPHK 1930. 70—75.

Nincsen barátja, nincs sehol enyhelye.
 Űzőbe vették még azok is, kiket
 Csupán csak egy tekintetének
 Menyköve is ki csapott helyökből:

Ötet pedig még mostan is, a'mikor
 Földönfutóvá tette is a világ;
 A régi Carthagó le szállott
 Hamvain is vidorítja Lelke.

Mert érzi aztat, hogy neki mostan is
 Nem más, hanem tsak sorsa hibázhatik,
 'S bár a' Chaósz tátogna is rá,
 Máriusz Ó: ugyan a'ki hajdan.

(Máriuszhoz a Carthagó dűledékein⁵)

Ugyanígy Napóleonra céloz *Archiméd pontja* című epigrammájában is, amelyet Weöres Sándor méltán becsül oly sokra.

Másképp gondolkozott tehát politikailag, mint a közvélemény, s ez halálos véték. Terhes Sámuel, miközben első gúnyiratában, a *Tükröcskében* kígyót-békát összehord költőnk ellen, nem is mulasztotta el erkölcsi jellegű vádjai mellé a politikaikat is fősorakoztatni. Kezdte mindjárt a leggyűlöletesebbel, az „egyenlősítéssel”. „Jó, hogy a' Simándi Asszonyi-Gyűlésben a' Tisztválasztás alkalmatosságával (ld. 20. lapon, U. T. L.) Ügyésznek nem választaték; mert bizonyosan *ad novam divisionem* citáltatta volna a' roppant Világ *Compossessorait*, és találd ki, Károly, ki eleibe? Kétség kívül, mivel a' Ficzkó Poéta is volna, egyszersmind, Zeüsz eleibe. Bezzeg megjárta volna úgy Eszterházi (sic) Herceg, ha minden *Individuum* egyenlő rátát kapott volna; mert a' száraz-földnek mintegy kilentzedfél száz milliomodnyi részével be kellett volna érni szegénynek.”⁶

A gáncsoskodó abban látja Ungvárnémeti Tóth László elvetemedettségének minden okát, „hogy neki egy talpalatnyija sincs a' föld színén.” „Ezért vetemedett a' Doctori Tudomány tanulására is, hogy a paprágot, a' mire pedig először szándékozott, elkerülvén, nagyobb Freigeist lehessen.”⁷

A birtokos teljes gyűlöletével támad a birtokon kívülre, arra, aki nem tért haza megalégedett Marsként a francia háborúból otthonába, hogy itthon Apollónak szolgáljon, azaz rimes pipadalokat szerkesszen, hanem aki más urat nem ismer Apollón kívül, és a hazáról forradalmi módon úgy vélekedik, hogy nem kész, hanem meg kell csinálni.

„A' Haza, mint Társaság, mint olyan Test, mellynek minden taga élő egész, velünk, bennünk, 's általunk él, hal; szaporodik 's fogyatkozik. Ő vagyon mi bennünk, nem mi ő benne, ő virágzik mi általunk, nem mi ő általa, 's újul mivelünk, nem mi ő vele. Mért várnók azért, hogy a' vak történet, 's a kába *Taláлом* újítson bennünket? Nem díszesb, nem igazságosb, s nem tanácsosb e, — okos igyekezetünk, s munkás szorgalmunk után reményleni, s kívánni azt, a mire már most is szükségünk vagyon. Ha ez igaz, úgy nekem is, Hazám tagának, mint akármellyikünknek, vagyon arra ussom, Hanc veniam petimusque demusque vicissim, hogy a szabad, s törvényes utokon újíthatok, vagy ami nekem mind egy, mert csak ezen esetben vagyok helye az újításnak, javíthatok.”⁸

⁵ Ungvár-Németi Tóth László versei: Pest. 1816. 15.

⁶ Terhes Sámuel: *Tükröcske, Egy Ficzkó-poéta számára. Első darab azon esetre, ha a Ficzkó nem szelidül.* 1816. h. n. 12.

⁷ i. m.

⁸ Két poétai levél. I. Tekintetes Czinke Ferencz uré Tóth Lászlóhoz, II. Tóth László, tekintetes Czinke Ferencz írhoz. Pest, 1816. 15.

A politikai gácsoskodáshoz, hogy még hatásosabb legyen ellenfelének lejáratása, Terhes Sámuel erkölcsi kifogásokat is csatolt. Szerinte ugyanis Ungvárnémeti Tóth László romlott vérű, mert „Selbstbefleckung”-ot üzött, ennek folytán impotens lett és ez „természeti alapja” versei hidegségének és keresettségének. Azért is mert orvosnak, hogy baját kikúrálja.

Ungvárnémeti Tóth László nemcsak a politikai közfelfogással szállt szembe, hanem a közkeletű keresztény stóicizmussal is. Második episztolájában, amelyet Sennovicz Mátyáshoz írt fia halálára vigaszul, teljesen szembefordul a bevált stóikus-keresztény sablonokkal; a halál kérdésében mer pesszimista lenni, önértéknek tekinti a fájdalmat és a gyászt, az embert pedig oly nyomorultnak, akin a sírás segít, nem az elfojtás. A gyász és a vigasz tematikus lehetőségét a költő kihasználja és általában megátadja a stóikus magatartást:

Ismerek egy fiatal Bölcsét, kiben a' kis Epictét,
'S a' Cicero Paradoxumi annyira meg gyökereztek,
Hogy már is csupa vén Stoicusz. Mord szüntelen; éles
Többnyire; durva gyakran; 's olly nagy Phantasta szegényke
Mint minden Stoicusz. — Nem több, mint husz évet ért még,
A'mikor elcsalván egy játék-szinre baráti
Ugy meg tartóztatta magát (egy Római Császár'
Példáját követé) hogy még szemeit sem emelte
Volna fel a' helyeken, hol mások tapsot ütöttek —
Másszor egy útjában meg hiza ebédre barátja,
'S nem marad. Áh kérem, hogy hogy ne maradna Barátom!
Nem tehetem, köszönöm, mond a' Bölcs, még ma haladnom
Kellene, meszsze megyek, mindjárt indulok. — Azomban
Meg marad a' faluban hálásra is. Így hazud a'Bölcs.
Meg virrad, 's hirül adják a' birtokos Urnak,
Hogy ma is itt látták, kit tegnap ebédre marasztott.
Hát, így szóla az Ur, (a'mint meg lelte az utast)
Meddig ment, 's mennyit haladott volt? Meszsze, Barátom!
Meszsze haladtam igen, — felel a' Bölcs, — annyira mentem,
Hogy ha talán semmit nem kaphatnék is ezentől,
A'mit ebédre egyem, — nem fogna keservesen esni —
Ez, 's több ilyen eset másoknak nagy lehet, — engem.
'S többeket olyanokat, mint én, kaczagásra fakasztott.
Egy más ostoba Bölcs meg hallván Apja halálát:
„Jól járt a' nyomorult, úgy mond, bár annak előtte
Kellett volna neki el költözködni, hogy engem
Nemze szegény: úgy most ő is régóta pihenne,
Én sem tudhatnám, melly rossz, 's melly kinos az élet!
Más, a'mint hirül adják neki, hogy fia meg holt:
Jól tudtam, mondá, hogy meg fog halni szegényke!

(Sennovicz Mátyáshoz.⁹)

Vinczének írott episztolájában arra is vállalkozott, hogy az értékhierarchia központi helyére illessze az önösség ösztönét, az önzést. Ennek is csak viszonylagos jóságát hajlandó elismerni azonban, mert teljesen jó semmi sincs a földön. Nem csoda, hogy verse végén az árnyékszéket hozza hasonlatul; az ember csak a nyílt és a színlelt önzés között választhat, szerinte az előző a szebb, és még ez is „camarina”-szagú:

Megmondom. Nem egyéb célom, mint sem hogy imennek
Adjam okát, hogy az ember egyik bünt, s vétet akarván
Irtani, a' másokra bukik. Mert mit cselekedjél,

⁹ Ungvár-Németi Tóth László: *i. m.* 98—99.

Vagy meg vallod, hogy szereted magad'! — evvel egészen
Fel fogod a' Camarina tavát izgatni — ne bántsd ezt,
Vagy színed veszted, — még rutabb bűnbe sikamlol.

(Vincéhez a' Szint-vesztésről.¹⁰)

Tóth László magasabbra helyezte a célt, mikor teljes erővel az orvostudomány tanulásának feküdt, minthogy állítólagos baját meggyógyítsa. „Freigest”-lelke a rút világ fölé röpítő varázstudományt látott az orvostudományban, valóságos csodaerőt. Pindaros költészetének rokonát, amelyben a múzsák igaz testvérét üdvözölhette. Legnagyobb „karriert” az a görög epigrammája csinálta, amelyet a címzett, Lorenz Oken közölt „Isis” című folyóiratában. Saját magyar fordításában:

OKENHEZ

Bátorrá teszi bölcs követőjét Muza. Szerencse
Védi habok közt is a' magahitte merészt!
Legfőbb Istennék: Bátorság, Muza, Szerencse:
Boldog az, a' ki nekik gyújtogat áldozatot.¹¹

Oken Kant filozófiáját természetfilozófiává szélesítette. A fény természetét és az érzékszerveket kutatta nagy eredménnyel, mint a romantika egyik vezető teoretikusa, hirdette mikrokozmosz és makrokozmosz összefüggéseit. Lapját merészen hirdetett szabadságeszméi miatt kitiltották Jénából. Az elsők között vizsgálta összehasonlító alapon az emberek és az állatok csontrendszerét, és plótinoszian görögös, a lényeket természettudományos-misztikus hierarchiába fűző filozófiája még Goethére is nagy hatást gyakorolt.¹² Oken gyönyörködéssel olvashatta a fiatal magyar orvos görög versét, és véleményem szerint Ungvárnémeti Tóth László kozmikus fényimádata is összefügghet Oken filozófiájával. Weöres Sándor éppen ezt a fényimádó verset, becsülte legtöbbre, melynek címe: a *Világosság*.

Fel tetszik a' Hold, — áldott tünemény!
S erőt veszen lágy fénye a' ködön,
Látunk hegyet, völgyet, halmot, 's gödröt,
Látunk mindent, csak hogy homályosan,
Fel tetszik a' Nap is! Fut a' setét,
Nincsen setét! mert a' világos Aether
Minden ködöt, s' homályt el kergete.
Látunk, mindent látunk, mindent tudunk,
Tisztán, világosan látunk, 's tudunk.
Nem kell üvegszem, mégis messze látunk;
'S nem kell hitel, mivel látunk, 's tudunk.¹³

Néhány év alatt jutott el a hagyományos, iskolásan klasszicista műveltségtől, amelyet kedves tanára, Karlvczky Zsigmond jelképezhet, egészen az európai romantika forradalmian új gondolataiig. Ebből is magyarázhatjuk az ellene irányuló konzervatív támadás indulatát. Kazinczy hiába tett meg mindent propagálására. *Nárcisz*, görög tragédiája is legnagyobbbrészt visszhangtalan maradt. Talán azért, mert ebből a tragédiából is idézhetünk olyan részleteket, amelyek magányát, szegénységéből és gondolataiból különbözőségéből fakadó elszigeteltségét vallják meg, azaz szubjektív,

¹⁰ i. m. 110.

¹¹ Ungvár-Németi Tóth László *Görög versei*. Pest. 1818. 94—95.

¹² Vö. Goethe—*Handbuch*. Herausgegeben von Dr. Julius Zeitler. III. Bd. Stuttgart, 1918. 59.

¹³ Ungvárnémeti Tóth László *versei*. 13.

lírai töltéssel telítik Nácisz figuráját. Néreusz például így beszél a II. „nyílás”, azaz felvonás 10. jelenetében:

A' másik bibédet is tudom:
Az fáj, hogy elméd, bölcs tanácsod, szép eszed,
Tudományod, ékes nemzedet, 's fényes neved,
Minthogy szegény vagy, nem szereznek érdemet,
Mások pedig, kik gazdagabbak, bár csekély
Értelmők, alacson karjuk, — a' kézművesek
's némelly kufárok élhetetlen gyermekik
Fejedelmi Tisztet, ritka fényes hivatalt
Viselnek. — Ez fáj, ugye Náciszkém neked?¹⁴

1819-ben latin emlékversben búcsúzott barátjától, Győry Sándortól. Az is szegény volt, fiatal orvostanhallgató, akit külföldön becsültek, itthon pedig semmibevettek. Amikor egy év múlva, harminckét éves korában ő is meghal, hasonló körülmények között, senki sem írt rá emléket. Kazinczy megkísérelte legalább hagyatékát megkapni — benne egy nyomdakész orvosi mű, latin nyelvű disszertációja kéziratával — de a hagyaték végül is egy bécsi magyar ágens kezén tűnt el.

Csak napjainkban, Psyché, a képzeletbeli költő állított neki méltó emléket. Nagyon öröndetes, hogy Weöres Sándor művének függelékeként most már közkezen forognak Ungvárnémeti Tóth László válogatott versei. Kíváncsok lennének azonban minél előbb összegyűjteni összes, kötetben részben még meg sem jelent, különböző nyelvű verseit, valamint nagyon érdekes esztétikai tanulmányait.

László Szörényi

„TÜKRÖCSKE EGGY FICZKÓPOÉTA SZÁMÁRA”

(On the critical reception of László Ungvárnémeti Tóth)

Ungvárnémeti Tóth is one of the forgotten poets of Hungarian literature. The paper detects why. The main cause is U. Tóth's confrontation with his contemporaries politically and poetically as well. Born in a poor family, living in the Hungary of great estates without owing even a small estate, studying to be a doctor to be able to conquer nature, he wrote poems in Greek and in Hungarian. His works were published just after the fall of Napoleon and praised — though not straight-forwardly — Napoleon. He tried to accommodate himself to the circumstances but could not. He dared to write even on human equality; he could not swallow the widespread and almost compulsory Christian-stoic way of thinking. In his views on poetry he got near Romanticism. The conservative attacks against him (especially that of Samuel Terhes, giving the title of this paper „Little Mirror for a Fellow of a Poet”) were aimed at his thoughts, his poetry and even at his private morals. After his death at the age of 32, his works were soon completely forgotten in spite of the preserving efforts of Kazinczy. A complete edition of his works is recommended and urged in the paper.

¹⁴ i. m. 157—158.

IRODALOMTÖRTÉNETI DOLGOZATOK

KIADJA

A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETE

1. *Halász Előd*: Vörösmatry és Toldy. 1956.
2. *Pósa Péter*: Babits Mihály: „Kárttyavár”. 1956.
3. *Halász Előd*: Bevezetés a Faust II. részéhez. 1956.
4. *Juhász Gyula* elfelejtett Anna-versei. 1956.
5. *Vág Sándor*: A „La Hongrie Républicaine” és Juhász Gyula. 1956.
6. *Berczik Árpád*: Raimund pályakezdése hazánkban. 1958.
7. *Keserű Bálint*: Adalékok Rimay és Báthoriak kapcsolatához. 1958.
8. *Kovács Sándor*: Szepsi Csombor Márton prózastílusához. 1958.
9. *Kordé Imre*: Néhány adat Csokonai „Kultúra”-jának keletkezéséhez. 1958.
10. *Kálmán László*: Molnár György, a realista színjátszás előfutára. 1958.
11. *Nacsády József*: A szegedi parasztnovella keletkezése. 1958.
12. *Kiss Lajos*: Simon István költészete. 1958.
13. *Ilia Mihály*: A Holnap születése. 1959.
14. *Péter László*: Juhász Gyula és a „fekete báró”. 1959.
15. *Nacsády József*: Két kirándulás. 1959.
16. *Kovács Sándor Iván*: Az európai humanista hagyomány szerepe Szepsi Csombor Márton írói fejlődésében. Csombor és Bonifacio. 1960.
17. *Kiss Lajos*: A művészi tükrözés kérdéséhez. 1961.
18. *Kiss Lajos*: Mégegyszer a művészi tükrözésről. 1961.
19. *Nacsády József*: Jókai műveinek lengyel alakjai. 1961.
20. *Kiss Lajos*: Modernizmus, formakultúra, korszerűség. 1961.
21. *Kovács Sándor Iván*: Rimay János és Érsek András. 1961.
22. *Biró Ferenc*: Egy XIX. század eleji kódex Csokonainak tulajdonított versei. 1961.
23. *Kordé Imre*: A XVII. századi Szeged és folklorisztikus elemek az Etelkában. 1961.
24. *Nagy Géza*: Adalék Vörösmatry 48-as szerepléséhez. 1961.
25. *Péter László*: Juhász Gyula „újságírói sikere”. 1961.
26. *Ilia Mihály*: A Nyugat és a Holnap. 1961.
27. *Krajkó András*: Juhász Gyula és az első világháború. 1961.
28. *Biró Ferenc*: A Mindenes Gyűjtemény (1789—1792) szerkesztőjének nyelv- és irodalomszemléletéhez. 1962.
29. *Nacsády József*: Jókai „Delejorszag”-áról. 1962.
30. *Juhász Antal*: Thury Zoltán a Szegedi Naplónál. 1962.
31. *Ilia Mihály*: Juhász Gyula költészetének motívumairól 1908—1911 között. 1962.
32. *Krajkó András*: „Piros pecséttel nyílik a titok”. 1962.
33. *Szabolcsi Gábor*: József Attila expresszionizmusának kérdéséhez. 1962.
34. *Keserű Bálint*: Epiktétosz magyarul — a XVIII. század elején. 1963.
35. *Vörös László*: Az „új hit” motívum tartalma Juhász Gyulánál. 1963.
36. *Kovács Sándor Iván*: A „Fórum” szerepe felszabadulás utáni irodalmunk történetében. 1964.
37. *Krajkó András*: A „keresztény kurzus” művelődéspolitikájáról. 1964.
38. *Csetri Lajos*: A stílus fogalmai és a korstílusok problémája. 1965.
39. *Ilia Mihály*: Hatvány Lajos folyóirata: az Esztendő. 1965.
40. *Scheiber Sándor—Zöldes Jenő*: Ady Endre levelei Révész Bélához. 1965.
41. *Tamás Attila*: Vajda János Alfréd regénye c. műve a magyar romantika néhány problémája. 1965.
42. *Keserű Bálint*: A magyar protestáns-polgári későhumanizmus néhány problémája. 1966.
43. *Kovács Sándor Iván*: Dante neve százötven év magyar irodalmában. 1966.
44. *Ilia Mihály*: Egy vers értelmezésének lehetőségei (Ady Endre: Az ős Kaján). 1966.
45. *Vörös László*: Illyés Gyula lírájának realizmusa. 1967.
46. *Csukás István*: Jan Smrek Petőfi-fordításairól. 1967.
47. *Nacsády József*: Jókai és népiesség az 1850-es években. 1967.
48. *Kovács S. I.—Kulcsár P.*: Régi magyar írók és prédikátorok kiadatlan levelei. I. 1967.
49. *Keserű Bálint*: Újfalvi Imre és a magyar későreneszánsz. 1968.
50. *Horváth Károly*: A magyar felvilágosult klasszicista dráma a műfaj kelet-európai fejlődésében. 1968.
51. *Ilia Mihály*: Juhász Gyula Tömörkény-kultusza és Tömörkény-életrajzának kiadástörténete. 1968.
52. *Tamás Attila*: József Attila költészetével rokon sajátosságok Radnóti Miklós lírájában. 1968.
53. *Kovács S. I.—Kulcsár P.*: Régi magyar írók és prédikátorok kiadatlan levelei. II. 1968.
54. *Keserű Bálint*: Újfalvi Imre és az európai „későhumanista ellenzék”. 1969.
55. *Csetri Lajos*: Adalékok Döbrentei Erdélyi Múzeumának irodalomszemléletéhez. 1969.
56. *Csukás István*: Ady és Ivan Krasko. 1969.
57. *Krajkó András*: Az ellenforradalmi rendszer irodalompolitikájának kialakulása. 1969.
58. *Tamás Attila*: A „kép” problematikája a költői műalkotásban. 1969.
59. *Kovács S. I.—Kulcsár P.*: Régi magyar írók és prédikátorok kiadatlan levelei. III. 1969.
60. *Jankovics József*: Zilahy János legációs levele Bethlen Miklóshoz (?) 1692-ből. 1969.
61. *Dankó Ádám*: Adatok Toroczkai Mátéről. 1969.
62. *Bán Imre*: Ismeretlen adatok Otrokocsi Főris Ferenc életéhez. 1969.
63. *Kulcsár Péter*: Az óbudaai egyetem Heltai Gáspár Krónikájában. 1971.
64. *Olász Sándor*: Heltai Gáspár 56. meseje és a Tinódi-Cronica címlapja. 1971.
65. *Szabó T. Attila*: Ifj. Heltai Gáspár élete és helyesírása ismeretéhez. 1971.
66. *Ötvös Péter*: Thoraconymus Mátyás. 1971.
67. *Nussbächer Gernot*: Adatok Gyulafi Lestár utazásaihoz. 1971.
68. *Balázs Mihály*: Ecsedi Báthori István levelei Bocskaihoz. 1971.
69. *Somogyi Dániel*: Rimay János levele Kővárból Perneszy Erzsébethez. 1971.
70. *Keserű Bálint*: Az Újfalvi-per jegyzőkönyve. 1971.
71. *Jakó Zsigmond*: Miskolci Sulyak István peregrinációs albuma. 1971.
72. *Tonk Sándor*: Rozgonyi Sutor (Varga) János. 1971.
73. *Kovács Sándor Iván*: Utleíró utazók — utazási irodalom a XVI—XVII. században. 1971.
74. *Bácskai Antal*: A Zrínyiek erdélyi kapcsolataihoz. (Levelek 1654—1679-ből). 1971.
75. *Wittman Tibor*: Az Újvilág képe Comenius didaktikai műveiben. 1971.

76. *Holl Béla*: Tasi Gáspár, (Adalékok XVII. századi fordításirodalmunk történetéhez.) 1971.
77. *Czegle Imre*: Amesiuss korai magyar tanítványai. (Ismeretlen franekeri disputációk 1624—1625-ből.) 1971.
78. *Németh S. Katalin*: Borsáti Ferenc Metamorphosis-a. (A protestáns barokk kérdéséhez.) 1971.
79. *Szauder József*: Tizenhetedik századi magyar utazó Spanyolországban. 1971.
80. *Esze Tamás*: Kolozsvári könyvek Baranyában. 1971.
81. *Tarnócz Márton*: Egy kuruckori vers szövegtörténetéhez. (Descriptio fortunae inconstantiae.) 1971.
82. *Gál István*: Erdélyi levelek a British Museum-ban. 1971.
83. *Jankovics József*: A levélíró Bethlen Miklós arcképehez. (Két kiadatlan levél közlésével.) 1971.
84. *Csukás István*: Adalékok a két világháború közötti magyar—szlovák irodalmi kapcsolatokhoz. (Harcok Petőfi szellemi hagyatéka körül.) 1972.
85. *Nacsády József*: Az irodalmi népiesség és az 1848-49-es forradalom. 1972.
86. *Horváth Károly*: A felvilágosodás korának irodalmi irányzatai a közép-kelet-európai irodalmakban. 1972.
87. *Krajkó András*: A Nyugat kritikájának változásai 1919 után. 1972.
88. *Ilia Mihály*: Egy Nyugat-kortárs Erdélyben. (Tompai László költészetéről.) 1972.
89. *Pósa Péter*: Keats esztétikájáról és költészetéről. (Halálának százötvenedik évfordulójára.) 1972.
90. *Nagy Barna*: Tervezet Ecsedi Báthori István műveinek kiadására. 1972.
91. *Kovács S. I.—Kulcsár P.*: Szepsi Csombor Márton ismeretlen értekezése. 1972.
92. *Jankovics József*: A Pápai Páriz család angol kapcsolatainak történetéhez I. (Ifjú Pápai Páriz Ferenc londoni levelei.) 1972.
93. *Vörös László*: Az esztétikai valóságfogalom néhány vitás kérdése. 1973.
94. *Csetri Lajos*: Egy Csokonai-vers keletkezéstörténetéhez. (A reményhez.) 1973.
95. *Horváth Iván*: Balassi poétikája. (Kérdések.) 1973.
96. *Olász Sándor*: A kalvini művészetfelfogásról és magyarországi kisugárzásáról. 1973.
97. *Balázs Mihály*: Andrzej Frycz-Modrzewski. (Halálának négyszázadik évfordulójára.) 1973.
98. *Németh S. Katalin*: A Pécsi disputa szövegeiről. 1973.
99. *Benda Kálmán*: Filiczki János levele 1605-ből. 1973.
100. *Somi Éva*: Az újsztoicizmus (Lipsius) hatásának nyomai Borsos Tamás naplójában. 1973.
101. *Merényi Varga László*: Thordai János Epiktetosz-fordításának stíluskérdéséhez. 1973.
102. *Zentai Mária*: Rimay-hatás Thordai János zsoldáraiban. 1973.
103. *Varga Imre*: Egy bújdosó énekünk történetéhez. 1973.
104. *Jankovics József*: Ismeretlen panaszének a kuruckorból. 1973.
105. *Agárdi Péter*: Adalék a Zrínyi- és Gyöngyösi-hagyomány párhuzamos történetéhez. (Könyvi János: Magyar hadi román, 1779.) 1973.
106. *Ladányi Sándor*: Aranka György levelei Ráday Gedeonhoz. (1789—1791.) 1973.
107. *Csukás István*: Vajansky műveinek magyar világa. 1976.
108. *Vörös László*: A tükrözés kategóriája Marx filozófiájában. 1976.
109. *Sipka Sándor*: Beöthy Zsolt irodalomtörténeti tankönyve a középiskolai oktatásban. 1976.
110. *Baranyai Zsolt*: Naturalista szemlélet és szecessziós kompozíció. (Egy Bródy-novella elemzése.) 1976.
111. *Szigeti Lajos*: A „felnötség” vállalása József Attila költészetében. (József Attila Kosztolányi-bírálatának lírai fedezete.) 1976.
112. *Scheiber S.—Zsoldos Z. F.*: Mikszáth Kálmán levelezéseiből. 1976.
113. *Csukás István*: Ady nemzetiség-szemlélete. 1977.
114. *Nacsády József*: Ady és az Arany-hagyomány. 1977.
115. *Krajkó András*: Harckok Ady irodalmi örökségéért. 1977.
116. *Ilia Mihály*: Egy Ady-motívum tanulmányai. 1977.
117. *Szigeti Lajos*: Egy Ady-vers értelmezéséhez. (Kocsi-út az éjszakában.) 1977.
118. *Papp István*: Az Edgar Poe-i életérzés Ady költészetében. 1977.
119. *Vörös László*: Ady és Csinszka. (Gondolatok Robotos Imre könyvéről.) 1977.
120. *Baranyai Zsolt*: Adalékok Ady és Csáth Géza kapcsolatához. 1977.
121. *Nacsády József*: A „hallgatóság” Arany és az „Öszikék”. 1978.
122. *Csukás István*: Vajda János és a nemzetiség kérdés. 1978.
123. *Papp István*: Az Edgar Poe-i életérzés Ady költészetében II. (Motívumvizsgálat) 1978.
124. *Krajkó András*: A magyar fa sorsa 1927-ben. (Vitéz Makkai Sándor Ady-könyvéről.) 1978.
125. *Ilia Mihály*: Juhász Gyula kiadatlan főljegyzései Adyról. 1978.
126. *Baranyai Zsolt*: Krúdy Gyula: Boldogult úrfikoromban. 1978.
127. *Vörös László*: A Babits-líra egyik kulcsmotívumáról. 1978.
128. *Szigeti Lajos*: A „Szabad-ötletek jegyzéke” és a kései versek, (József Attila költészetének néhány motívumához.) 1978.
129. *Csukás István*: A nemzetiségi kérdés Kemény, Jósika, Madách és Eötvös műveiben. 1981.
130. *Nacsády József*: Móra Ferenc és a szegedi novellista hagyományok. 1981.
131. *Kiss Lajos*: Németh László, a gondolkodó. 1981.
132. *Szigeti Lajos*: Az „édes mostoha”. József Attila anyaverseihez. 1981.
133. *Horváth Béla*: Népszokások József Attila költészetében. 1981.
134. *Lengyel András*: Juhász Gyula kiadatlan levelezéséből. 1981.
135. *Balázs Mihály*: Veronai Gábor és Szanoki Gergely verses vitája.
136. *Németh S. Katalin*: Egy elvesztettnek hitt Sylvester-nyomtatvány.
137. *Stoll Béla*: Magyar vers az 1540-es évekből.
138. *Téglásy Imre*: A latin purizmus. Keresztény vagy pogány humanizmus?
139. *Ótörs Péter*: Három psalmus a „Paradoxa” fényében
140. *Horváth Iván*: Padovában esztétikát tanulni.
141. *Holl Béla*: Adatok David Chytraeus magyarországi vonatkozásairól.
142. *Máté Györgyi*: Jean Bodin és a magyar későreneszansz.
143. *Szónyi György Endre*: Comenius asztrológiai világképe.
144. *Jankovics József*: Apáczai hatása Bethlen Miklós pedagógiai törekvéseire.
145. *Szörényi László*: „Tükröske. Egy ficzkópoéta számára.” (Ungvárnémeti Tóth László kritikai fogadtatása.)
146. *Csetri Lajos*: Berzsenyi A köztől tel című versének előtörténetéhez.
147. *Kocziszkó Éva*: Berzsenyi Dániel mimesziszelmélete (Résztanulmány a Poétai Harmonistia magyarázatához.)
148. *Zentai Mária*: Vörösmarty Mihály: A Rom. (Elemzés).
149. *Lukácsy Sándor*: A Dalhon folytatása.
150. *Szabély Mihály*: A vén cigány „háttér” az 1850-es években.

Különlenyomat az Acta Historiae Litterarum Hungaricarum XVIII. (1981) kötetéből
 Felelős kiadó: a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Dékánja
 81-312—Szegedi Nyomda